

A magyar film és Petőfi

Petőfi Sándor születésének 150. évfordulójára filmgyártásunk is méltóképpen készült.

Január elején mutatták be Kardos Ferenc *Petőfi '73* című filmjét. A Pannónia filmstúdió eddigi legnagyobb vállalkozása a nyolcvan perces, egész estét betöltő színes *János vitéz* rajzfilm. A mesészerű figurákat Nepp József, Ternovszky Béla és Jankovics Marcell tervezte.

Petőfit a magyar filmgyártás szinte minden korszaka megörökítette. Először Acél Pál fogott neki 1914-ben *Az apostol* forgatásához, a címszerepben K. Kovács Andorral és a Szendrey Júliát alakító R. Saár Arankával. A nagy költő születésének 100. évfordulójára Deésy Alfréd készítette el a *Bolond Istók* filmváltozatát, amely 1922. március 15-én került ünnepélyes keretek között bemutatásra a Corvin és Tivoli mozikban. Még ugyanebben az esztendő-

ben készült el az első nagyszabású Petőfi-film, melyet Hevesi Sándor, legkiválóbb színházi szakembereink egyike írt filmre. A *Petőfi* című film előjátékában Arany János megtudja, hogy legjobb barátja és költőtársa elesett a segesvári harcmezőn. A költő képzeletében feltámadnak a Petőfi haláláról szőtt legendák. A továbbiakban Petőfi sorsa elevenedik meg a filmen, mely felöleli egész életét. Gyermeksege napjait az öreg Petrovics házban, diákkorát, a márciusi forradalmi időket, a szabadságharc hónapjait. A filmről szóló egykori kritikák dicsérik Petőfi alakjának történelmileg hiteles ábrázolását. A címszerepet Uray Tivadar alakította. Hevesi Sándor javaslatára Deésy Alfréd rendező Szendrey Júlia szerepére, a későbbi magyar színjátszás kiemelkedő egyéniségű színésznőjét — Bajor Gizit szerződtette. A nagy siker nem is maradt el. Hónapokig

Uray Tivadar — Deésy Alfréd: *Petőfi* című, 1921-ben készített filmjének főszerepében

Bajor Gizi (Szendrey Júlia) és Uray Tivadar (*Petőfi* Sándor) — Deésy Alfréd *Petőfi*-filmjében

Deésy Alfréd (Kukorica Janesi szerepében) — **Illés Jenő**: *János vitéz* című, 1916-ban készült filmjében

játszották telt házak előtt a Petőfi filmet.

Még előbb, 1916-ban a Berlinből hazatért Illés Jenő Kacsóh Pongrác eredeti zenéjével megfilmesítette a *János vitézt*. A címszerepet a Petőfi „szakértő” Deésy Alfréd, Iluskát Holloy Kamilla alakította. Deésy 1924-ben a *János vitézből* nagysikerű, 3 színpadi és 3 filmrészben játszó szkeccset készített, a címszerepben a Nemzeti Színház nagy művészeivel — Sugár Gyulával.

Ugyanebben az évben, mikor Budapesten Illés Jenő forgatta a *János vitézt*, Kolozsvárott a magyar filmgyártás másik nagy műhelyében Janovics Jenő rendezésében *Petőfi dalciklus* címmel öt Petőfi vers került megfilmesítésre. Janovics eredetileg hat verset akart egyszerre megfilmesíteni. A Falu végén kurta kocsmá, Befordultam a konyhára, A magyar nemes, Kisbéres és Lopott ló el is készült, a hatodikat a Csaplárosné csak egy évvel később a budapesti

Görbe János (Petőfi szerepében) az 1953-ban készült *Feltámadott a tenger* című filmben

Horváth Jenő (Petőfi szerepében) — Keleti Márton: Erkel című, 1952-es filmjében

Hollay Kamilla (Iluska szerepében) — Illés Jenő 1916-os János vitéz című filmjében

Corvin filmgyárban forgatta. A ciklus szereplői között ott találjuk az akkori némafilmgyártás művészeinek színe-javát, Berky Lilit, Várkonyi Mihályt, Rózsahegyi Kálmánt, Somogyi Erzsit, Dezséry Gyulát.

1929-ben mutatta be nagy sikerrel a Rádius mozi a *Tavaszi viharban* (Kossuth Lajos azt üzenté...) című filmet, mely a szabadságharc egy epizódját ábrázolta. A következő — most már hangos — *János vitéz* címszerepét Palló Imre játszotta, Iluskát Dayka Margit, szerepelt még a filmben Csontos Gyula, Gózon Gyula, Bilicsi Tivadar is.

Rövid játékfilm készült a *Falu végén kurta kocsmából* is. Újszerű kísérlet volt ez a magyar irodalom klasszikus költeményeinek dramatizált bemutatására. A vers szövegét követve, megkapó képek adják vissza az esteledő falu hangulatát. Az egyes jelenetek drámai erővel elevenednek meg. A filmet Janovics Jenő írta, Dáloky János rendezte, zenéjét Vincze Ottó szerezte.

Keleti Márton rendezte 1952-ben Pécsi Sándor címszereplésével az *Erkel-t*, melyben — ha rövid időre is de — feltűnik Petőfi alakja, akit Horváth Jenő színész-rendező alakított. Egy év múlva készült el nagy történelmi filmünk a *Föltámadott a tenger* (Petőfi és Bem), melyet az

elmúlt hetekben újítottak fel. Ebben a filmben már „főszerep” jutott Petőfinek, akit nagy átéléssel Görbe János formált. Makláry Zoltán Bem József szerepében nyújtotta élete egyik legjobb alakítását.

Végezetül két Petőfivel kapcsolatos filmről kell még szó ejtenünk. Az egyik a Lakatos Vince által írt és rendezett, 1960-ban elkészült színes dokumentumfilm a *Kihunyott egy csillag*. Évszázados vitát taglal a film, mely megeleveníti Petőfi Sándor utolsó napjait. A film szerint — mely Dienes András története alapján készült —, megdől a legenda, hogy élve temették el, hogy bújdost, hogy fogságban halt meg. A másik filmet Kolonits Ilona rendezte *Évfolyamtársak* címmel 1972-ben. A felszabadulás után elsőnek indult színészévfolyam hallgatóit hívta meg egy találkozóra a rendező, hogy fiatalkori Petőfi-élményeikről beszéljenek.

A Magyar Televízióknak is volt egy kísérlete, hogy közelebb hozza a nézőkhöz Petőfit. Zsurzs Éva vígoperát készített *A helység kalapácsából* 1965-ben, melyet a nagyszereplőgárda — Gábor Miklós, Besenyei Ferenc, Major Tamás, Ascher Oszkár, Agárdi Gábor és Mészáros Ági — tett emlékezetessé.

PÁNCZÉL GYÖRGY